

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора педагогічних наук, професора

Василенка Володимира Аркадійовича

на дисертацію Вознюк Оксани Василівни «Педагогічна діяльність протестантських громад у контексті освітньо-виховних процесів в Україні (середина XIX -30-ті рр. XX ст.) », подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 - загальна педагогіка та історія педагогіки

31 жовтня 1517 року німецькій чернець Мартін Лютер прибив до дверей Віттенбергської Замкової Церкви таблицю зі своїми 95 тезами, закликаючи до богословської дискусії. Так розпочалась Реформація, ідеї якої кардинально змінили світ.

У 2017 році по всьому світу відзначають 500-річчя руху Реформації. Україна не стоїть осторонь, ініціативу підтримано на державному рівні указом президента, в якому зазначено, що «з метою визнання вагомого внеску протестантських церков і релігійних організацій в розвиток релігійної, культурної і соціальної сфери України, вияву поваги до їхньої ролі в українській історії та становленні незалежної держави» буде організовано цілу низку заходів науково-освітнього спрямування. Сьогодні ми теж можемо долучитися до святкування, розглянувши цю дисертацію на, безперечно, актуальну й важливу тему.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, є складовою комплексної науково-дослідної теми кафедри теорії та історії педагогіки «Проблеми історії педагогіки і педагогічної думки України в контексті завдань підготовки вчителя».

- Мета дослідження зумовила його основні завдання, які завдяки достатньо глибокому теоретичному обґрунтуванню вихідних положень та використанню комплексу адекватних методів дослідження, були в основному виконані.

Окремо хотілось би вказати на багату джерельну базу дослідження. Крім 315 книг і статей, проаналізовано значну кількість історичних документів та матеріалів з фондів Центрального державного історичного архіву України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного архіву вищих органів влади; фонду Інституту рукописів, Відділу стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського; Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В.О. Сухомлинського; матеріали діаспори.

Не викликають сумнівів наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів. Здійснено комплексне дослідження історії педагогічної діяльності протестантських громад як складника вітчизняного освітньо-виховного процесу регіонів України, в ході якого зібрані та систематизовані факти участі громад у морально-духовному вихованні, поширенні загальної освіти, педагогічному просвітництві, збереженні самобутності національної культури. Систематизовано також оцінки освітньої діяльності протестантів та її теоретичних засад відомими діячами європейської Реформації та

представниками української думки. Виявлено та проаналізовано спільності і відмінності педагогічного впливу світської та релігійної освіти. В науковий обіг введено нові архівні та історико-педагогічні матеріали.

Практичне значення дослідження тісно пов'язане з теоретичними висновками і полягає, перш за все, в тому, що здобуті результати можуть стати основою для подальших наукових розробок у галузі історії освіти та педагогічної думки конфесійних груп України. Вони також можуть бути використані у підготовці навчальних курсів з історії педагогіки, вітчизняної історії, релігієзнавства, антропології та краєзнавства.

Вірогідність сформульованих у процесі дослідження наукових положень та висновків забезпечується цілісною теоретико-методологічною концепцією дослідження, використанням широкого спектру джерел та матеріалів, системним аналізом досліджуваних фактів, використанням комплексу методів, адекватних меті, предмету та завданням дослідження.

Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та джерел (315 найменувань), 8 додатків.

У вступі достатньо переконливо обґрунтовано актуальність дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методологічну і теоретичну основи, методи і джерелознавчу базу. Відображено також позицію автора щодо наукової новизни і практичного значення роботи, подано відомості про апробацію результатів.

У першому розділі «Освітньо-виховна діяльність протестантських громад як науково-педагогічна проблема» зроблено висновок, що світоглядні концепції головних представників Реформації Мартіна Лютера, Жана Кальвіна і Ульріха Цвінглі певною мірою увібрали в себе ідеї епохи Відродження про особистість, школу і педагогіку: особистість визнавалась центром педагогічної діяльності, якій притаманні національно-освітня спрямованість, авторитет наукового знання і формування засад активної життєдіяльності. І тому «виховний процес зосереджувався на формуванні творчої, вільно мислячої особистості, що усвідомлює власну унікальність, свободу вибору, здатність бути корисною всьому суспільству» (с.26 дисертації).

У другому розділі «Спрямованість змісту, організаційно-педагогічної діяльності протестантських громад середини XIX -30-тих рр. XX ст. у контексті поступального руху за освіту і виховання» аналізується сутність та основні тенденції процесу педагогічної діяльності протестантських громад як гуманістичної складової освіти і виховання досліджуваного періоду.

У третьому розділі «Релігійні громади протестантського спрямування в контексті європейської культурно-освітньої інтеграції України» з'ясовано аспекти сучасної освітньо-виховної діяльності протестантських громад в Україні та за її межами, їх участь у створенні морально-духовного середовища для розвитку дітей, допомозі проблемним сім'ям, утриманні дитячих будинків сімейного типу. Показано діяльність міжнародних організацій протестантів, яка стає одним із факторів діалогу культур та інтеграції України до європейської та світової спільноти.

В результаті проведеного дослідження автор дійшов до цікавих і значущих висновків, які знайшли відображення у 14 публікаціях (1 словник, 5 статей у наукових фахових виданнях, 1 стаття у зарубіжному фаховому виданні, 7 статей у матеріалах науково-практичних конференцій).

Автореферат відповідає основному змісту дисертації, оформлений згідно з діючими вимогами.

Результати роботи мають наукову новизну, теоретичну і практичну значущість, що дозволяє кваліфікувати дану роботу як достатньо вагомий внесок у дослідження проблем історії національної освіти.

Високо оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання:

1. В дисертації як об'єкт дослідження визначена «історія позаінституційної освітньо-виховної діяльності духовних об'єднань і етноконфесій в регіонах України середини XIX - 30-тих рр. XX ст.». На нашу думку, було б бажано дослідити співіснування та взаємодію цієї позаінституційної діяльності і державної системи освіти на всіх її рівнях: початкова, середня і вища школи. Адже освіта європейських протестантських громад колоністів не була повністю ізольованою від оточуючого середовища, а світоглядні орієнтири протестантів передбачали і заохочували активну участь в економічному і культурному житті, що не було можливим без засвоєння на достатньо високому рівні офіційної мови і основного змісту освіти країни проживання.

2. Бажано було б більш детально дослідити тенденції педагогіч-

ного зближення православних братств (XVI ст.) і протестантських громад, про що автор згадує на с.52-53. Відомо, що лідери православних братств об'єднувалися з протестантами, протидіючи католицизму та польській шляхті, але був і педагогічний аспект співпраці, який суттєво вплинув на вдосконалення змісту, форм і методів навчання.

3. Темою дослідження є педагогічна діяльність протестантських громад в Україні, і треба більш чітко вказати - які саме громади розглядаються. Протестантизм в Україні не являв, і не являє собою єдине ціле, але розділений на кілька конфесій та деномінацій. У сучасній Україні серед офіційно зареєстрованих релігійних об'єднань є англікани, адвентисти сьомого дня, лютерани, пресвітеріани та реформати, методисти, баптисти та меноніти, п'ятидесятники і харизмати.

4. На жаль, в дисертації зустрічаються неточності викладу та прикрі стилістичні помилки.

Висловлені зауваження і побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, що є роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати. Все вищесказане дає підстави стверджувати, що дисертація Вознюк О.В. «Педагогічна діяльність протестантських громад у контексті освітньо-виховних процесів в Україні (середина XIX - 30-ті рр. XX ст.) є завершеною самостійною науковою роботою і відповідає вимогам п. 9-11, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата

педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 - загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент

В.А. Василенко,

доктор педагогічних наук,

професор, ректор

Соціально-педагогічного

інституту «Педагогічна

академія» (м. Кропивницький)